

Porteføljestyret for energi, transport og lavutslipp

Referat	Møte 4/2021
Dato	30. september 2021 fra kl. 9.00 til kl. 15.00
Sted	Virtuelt møte avholdt på Teams

Til stede: Hans Erik Vatne (leder)
Anne Vera Skriverhaug
Elisabeth Maråk Støle
Erik Sauar
Henriette Undrum
Ingeborg Palm Helland
Kristin Linnerud
Nils Røkke
Ragnhild Wahl

Forfall: Ole Andreas Hagen
Johan Hustad

Observatører: Trude Christine Nagell, Olje- og energidepartementet
Maria Malene Kvalevåg, Klima- og miljødepartementet
Tone Førland Hardeland, Samferdselsdepartementet

Eksternt inviterte:

Kari-Anne Lyng, NORSUS, Sak 45/21
Ivar Sørby, Greve Biogass, Sak 45/21
Dina M. Aspen, NTNU, Sak 45/21

Til stede fra Forskningsrådet:

Rune Volla
John Vigrestad
Katrine Wyller
Tone Ibenholt
Lise Johansen
Mette Brest Jonassen
Tone Merethe Holtan
Michel Bohnenblust
Marianne Haavardsholm Aandahl
Tor Ivar Eikaas

Sak PSENERGI 41/21 Godkjenning av sakslisten

Det var ingen kommentarer til sakslisten.

Vedtak: Sakslisten ble godkjent.

Sak PSENERGI 42/21 Godkjenning av referatene fra styremøte 3/2021

Det var ikke kommet inn kommentarer til referatene og referatene ble godkjent.

Vedtak: Referatet fra styremøte 3-2021 og referat fra vedtakssakene 31/21 og 32/21 ble godkjent

Sak PSENERGI 43/21 Habilitet

Styremedlemmenes habilitet i sak 47-21 var vurdert i forkant av møtet. Det var meldt forfall fra et av de habile medlemmene. Med fem habile medlemmer var styret beslutningsdyktig.

Vedtak: Styremedlemmenes habilitet i vedtakssak til behandling i møte 4-2021 er oppsummert i tabellen nedenfor. Styremedlemmer som ble vurdert inhabile forlot møtet under diskusjonen av det aktuelle temaet.

Porteføljestyret for energi, transport og lavutslipp - habilitetsliste for sak 30-21 FME midtveisevaluering 2021												
	Hans Erik Væne	Elisabeth Marik Skøte	Henriette Undrum	Ragnhild Wahl	Nils Røkke	Johan Husestad	Ingeborg Palm Helland	Anne Vera Skrivarhaug	Erik Saar	Ole Andreas Høgen	Kristin Linnestad	Antall habile
257622 Bio4Fuels	x		x			x	x	x	x			6
257639 SUSOLTECH	x		x			x	x	x	x			6

Tabell. Habilitetsvurderinger for sak 47-21 i Porteføljestyret for energi, transport og lavutslipp 30. september 2021

Sak PSENERGI 44/21 Orienteringer

Forskningsrådets administrasjon orienterte om følgende saker:

- *Søknadstilfanget ved høstens utlysninger:* Søknadstilfanget er vurdert som godt, med totalt 46 søknader om innovasjonsprosjekt i næringslivet, 13 søknader til PILOT-E og 12 søknader til Pilot-T.
- *Innovasjonsprosjekter:* Ett av innovasjonsprosjektene som ble vedtatt på forrige møte, er blitt kansellert fordi morselskapet til bedriften etter definisjonen i gruppeunntaksforordningen (GBER) er "foretak i vanskeligheter" og derfor ikke har lov å motta statsstøtte.
- *Grønn plattform:* Det er tildelt nærmere en mrd. kroner til 11 prosjekter. Finansiering fra Forskningsrådet utgjør ca 600 mill. kroner. Prosjektene vil følges opp fra Forskningsrådet. Seks av prosjektene er svært relevante for Energi, transport og lavutslippsporteføljen.
- *FME hydrogen:* Utlysningen er publisert og søknadsfristen er 24. november. Det legges opp til at vedtak om tildeling blir fattet av PSE i februar.
- *Forskningsrådets innspill til LTP* er oversendt KD, innspillet ligger [her](#).
- *Profilering av transportforskning i SD:* Forskningsrådet arrangerer seminar for SD, der formålet er å synliggjøre forskningsaktiviteter og -resultater.
- *Energiforskningskonferansen* er 26. oktober, det er en kombinasjon av digital og fysisk, lenke til program og påmelding ligger [her](#).

Vedtak: Porteføljestyret tok informasjonen til orientering.

Administrasjonen orienterte om hvordan prosjekter og porteføljer følges opp. I tillegg til den løpende prosjektoppfølgningen, sluttrapportanalysen og porteføljeanalysen, gjennomføres en rekke evalueringer av satsinger, søknadstyper, arbeidsformer og effekter. Evalueringer kan initieres av porteføljestyret eller administrasjonen, men beslutning om iverksettelse og finansiering skjer sentralt i Forskningsrådet.

Sluttrapportanalysen omfattet alle prosjekter og sentre som ble avsluttet i 2020. Analysen var utsendt på forhånd og ble kort presentert på møtet. For energi og lavutslipp inngikk 77 prosjekter i analysen. Nærmere 80 prosent av prosjektene ble vurdert å ha god måloppnåelse. Prosjektene skårer også godt på administrativ styring. Tellekantene for oppnådde resultater ligger på omtrent samme nivå som i fjorårets sluttrapportanalyse. Sluttrapportanalysen brukes internt i Forskningsrådet og publiseres ikke.

For delportefølje transport, ble fem prosjekter avsluttet i 2020. Resultatoppnåelsen er vurdert som god. Transportsektoren er fortsatt preget av pandemien, dette påvirker også satsingen fra Forskningsrådet.

Greve Biogass ved Kari-Anne Lyng (NORSUS) og Ivar Sørby (Greve Biogass) presenterte prosjektet Bærekraftig biogass. Prosjektet har tatt for seg hele verdikjeden for produksjon av biogass. Greve Biogass har etablert et kunnskapssenter rettet mot elever i barneskolen, "Den magiske fabrikken". Prosjektet er et godt eksempel på hvordan tverrfaglighet og verdikjedeaspektet kan ivaretas.

Prosjektet SUSTRANS ble presentert av Dina M. Aspen, NTNU. Prosjektet har studert transportutfordringer ved naturbaserte turistdestinasjoner, blant annet med utgangspunkt i Geiranger. I prosjektet er det utviklet en transportmodell som simulerer turisttrafikken. Det er også utviklet en modell for å forutsi luftkvalitet (partikler og gasser) og en modell som kan brukes som beslutningsstøtte for ulike aktører. Det er generert to nye prosjekter som følge av SUSTRANS, blant annet en IPO og en KSP-S.

Porteføljestyrets hadde følgende kommentarer til administrasjonens arbeid med oppfølging av prosjekter:

- Om metoden i sluttrapportanalysen
 - Metoden ser ikke ut til å være godt egnet til å skille mellom prosjektene, siden nesten alle prosjektene vurderes å ha god måloppnåelse.
 - Sluttrapporteringen har liten kopling til søknadsbehandlingen. Det er de sikreste prosjektene og de som er gode til å forklare effekter og resultater som får høyest skår. Dette er ikke nødvendigvis de beste prosjektene
 - En mulighet er å bruke kriteriene fra søknadsvurderingen (excellence, impact og implementation) også i sluttvurderingen.
 - Tellekantene i sluttrapportene bør vurderes opp mot hva som var målet i søknaden.
 - Administrasjonens kvalitative vurderinger bør tillegges enda mer vekt på kalibreringen.
 - Det bør vurderes om det bør legges større vekt på fremtidige muligheter, f.eks. kommersielt potensiale i sluttrapporteringen fra prosjektene.
- Om resultatene:
 - Det er positivt med god måloppnåelse og interessante prosjekter som er presentert.
 - Administrasjonen må være tydeligere på hva styret skal bidra med i relasjon til sluttrapportanalysen.
 - Styret ønsker en diskusjon av om vi har en riktig risikoprofil i dagens portefølje? Hvor er dilemmaene? Dette tas opp til diskusjon på en strategisamling.
 - Administrasjonen vurderer om oppsummering av foregående års sluttrapporter kan presenteres på en annen måte, evt. i sammenheng med porteføljeanalysen.

Vedtak:

Porteføljestyret ba administrasjonen arbeide videre med et opplegg for oppfølging av Energi, transport og lavutslipps investeringsportefølje i tråd med innspillene som kom frem i møtet.

Sak PSENERGI 46/21**Innspill til Forskningsrådets plan for forskerrekruttering**

Administrasjonen innledet om arbeidet med en plan for Forskningsrådets arbeid forskerrekruttering. Rekrutteringsområdet er ett av de tverrgående områdene i Forskningsrådet og sorterer under Styret. Plan for forskerrekruttering skal vedtas av Styret våren 2022.

Porteføljestyret hadde følgende innspill til planen:

- Planen må forholde seg til at Forskningsrådet kun finansierer en mindre andel av doktorgradsstipendiater i Norge. Andelen har imidlertid vært avtagende over tid og det er viktig å følge opp utviklingen her og sette inn tiltak om nødvendig.
- Arbeidet må bygge på et kunnskapsunderlag som viser karriereveier for utdannede, hvor mange blir igjen i FoU-sektoren, hvor mange går til offentlig sektor for øvrig og til næringslivet? Administrasjonen informerte om at det ble gjennomført en undersøkelse av karriereveier for stipendiater finansiert av FME, ENERGIX og CLIMIT i 2013. Det planlegges å gjennomføre en tilsvarende undersøkelse i 2022.
- Planen må ta høyde for at utdanningsnivået i næringslivet øker, spesielt innenfor tekniske fag. Det er i denne sektoren vi må sette inn tiltak for vekst. Andelen som ansettes i academia forventes å være mer konstant.
- Kunnskapsunderlaget må suppleres med resultatene fra offentlig sektor og nærings-phd. Går disse rett ut i jobb i de respektive sektorene? Kan vi ha noen tiltak av typen "post phd" som kan gjøres i samarbeid med næringslivet og offentlig sektor og som sikrer at stipendiatene blir i sektoren etter gjennomført stipendiatperiode?
- Det er viktig å ha oppmerksomhet på og tiltak knyttet til overgangen fra phd./postdok og videre karrierevei. Konkrete tiltak som ble foreslått var å bruke virkemiddelet "Unge forskertalenter" også innenfor tematiske budsjettformål og å legge til rette for yngre prosjektledere, eventuelt med støttetiltak som mentorordning eller delt prosjektledelse. Det kan også arrangeres søkekurs spesifikt rettet mot unge forskere for å ta ned barrierene for å søke finansiering fra Forskningsrådet. Det bør videre settes opp utlysninger som åpner for litt mindre prosjekter.
- Det må skisseres tiltak for å møte den svake rekruttering av kvinner til forskerstillinger innen energi.
- Dilemmaene knyttet til den lave andelen stipendiater med norsk statsborgerskap på de teknisk-vitenskapelige fagene må drøftes. Det er viktig å se på både fordelene og ulempene dette innebærer. Også denne problemstillingen støtter behovet for å følge karriereveiene til de som utdannes. Utdanner vi tilstrekkelig antall stipendiater til å dekke behovet i norsk FoU-sektor og næringsliv? Er det mange sterke kandidater fra utlandet som vil til Norge - eller er problemet at det ikke er nok søkere med norsk statsborgerskap?
- Et tiltak for å øke interessen for forskerstillinger innenfor energi blant kvinner og norske statsborgere, kan være å satse mer på masterstudentene slik at disse tidlig ser mulighetene innenfor forskning.

Porteføljestyret pekte på at den enorme omstillingen som må til for å nå målsettingen om reduserte klimautslipp, vil kreve høy kompetanse innenfor alle sektorer. For å møte behovet i de neste tiårene må aktiviteten, herunder forskerrekutteringen innen porteføljestyrets ansvarsområde, økes betydelig.

Vedtak: *Innspillene fra porteføljestyret vil bli tatt med i det videre arbeid med Forskningsrådets plan for rekruttering og videre utvikling av virkemidlene innenfor Energi, transport og lavutslippsporteføljen.*

Sak PSENERGI 47/21 FME midtveisevaluering – godkjenning av oppfølgingsplaner for to sentre

Følgende habile medlemmer var til stede under denne saken: Ragnhild Wahl, Elisabeth Maråk Støle, Ingeborg Palm Helleland, Erik Sauar og Anne Vera Skrivarhaug. Ragnhild Wahl ledet saken.

Saken var en oppfølging av sak 30/21 fra styremøte 3-21. To av åtte sentre for miljøvennlig energi måtte få godkjent planer for oppfølging av anbefalinger i midtveisevalueringen, før vedtak om finansiering for de siste tre årene av senterperioden kunne gjøres. Etter administrasjonen vurdering svarer sentrene tilfredsstillende på anbefalingene. Porteføljestyret var enige i administrasjonens forslag til vedtak, og understreket betydningen av god oppfølging av disse sentrene fra Forskningsrådets side.

Vedtak: *Porteføljestyret godkjente planene for oppfølging av anbefalingene fra midtveisevalueringen for:*

- *257622 Norwegian Centre for Sustainable Bio-based Fuels and Energy - Bio4Fuels*
- *257639 Research Centre for Sustainable Solar Cell Technology – SUSOLTECH*

Sentrene videreføres for de siste tre årene av senterperioden.

Sak PSENERGI 48/21 Porteføljeplan for energi, transport og lavutslipp

Administrasjonen innledet om innholdet i planen og om hvilke endringer som er gjort siden forrige versjonen. Styremedlemmene var bedt om å legge inn endringer i utkast til plan som ligger på porteføljestyrets sharepointområde. Diskusjonen på møtet var konsentrert om følgende tre temaer:

- Samarbeid mellom porteføljer
- Tematisk avgrensning og prioriteringer i energi og lavutslippsporteføljen
- Internasjonalt samarbeid.

Samarbeid mellom porteføljer:

Ingeborg Palm Helleland innledet på temaet. Hun la vekt på at klima og naturmangfold må være et grunnlag i alle områder i Forskningsrådet. Alle porteføljestyre bør ha ansvar for klima og naturpåvirkning innenfor sitt område. Merking i prosjektbanken må vise prosjektenes klima- og naturinnhold. Tverrgående utlysninger, eks Areal under press, blir viktige fremover. Et tema som vil egne seg godt for tverrgående utlysning, er markeringen av FNs tiår for restaurering av økosystemer.

Porteføljestyrets generelle holdning var at det bør legges noe større vekt på fellesutlysninger fremover, styret hadde blant annet følgende utdypende kommentarer:

- Samarbeid med andre porteføljer må vurderes på bakgrunn av hvor det vil ha størst effekt.

- Presentasjon av sammendrag av porteføljeplanene for områder som det er mest relevant å samarbeide med vil være nyttig.
- Samarbeid på tvers må ikke frata områdene mulighet for spissete satsinger. Det kan være krevende å ivareta begge deler for områder med små midler.
- Ordbruk og terminologi bør samkjøres i slutfasen av porteføljeplanarbeidet. Dersom porteføljene har sammenfallende mål, blir det lettere med fellesutlysninger.
- I tillegg til samarbeid, er det viktig at temaer eller områder ikke faller mellom to stoler.

Tematisk avgrensning og prioriteringer

Forskningsrådet innledet med administrasjonens forslag til inndeling av porteføljen i delområder og strategier og presenterte en figur som illustrerte dette.

Porteføljestyret var generelt positiv til den tematiske inndelingen og figuren, men hadde følgende kommentarer:

- Figuren ivaretar ikke bærekraftperspektivet, herunder innspillet om ivaretagelse av naturhensyn. Når det gjelder bærekraft, kan det være hensiktsmessig å bruke FN-kriteriene. Det er viktig å være presis i ordbruken i målene; hva konkret er det vi ønsker å oppnå?
- Det bør inn en henvisning til missions-tankegangen i målene.
- Det er viktig at det også står hva som ikke omfattes planen, dersom alle porteføljene gjør det, vil man se om det er temaer som ikke er ivaretatt av Forskningsrådet.
- Planen nevner bare kjernekraft som eksempel på områder som ikke inngår i porteføljen. Porteføljestyret presiserte at dersom man eksplisitt skal utelukke et område, må det kunne vises til grunnlaget for hvorfor denne beslutningen er tatt.

Internasjonalt samarbeid

Administrasjonen innledet om internasjonalt samarbeid med vekt på Horisont Europa. Det ble understreket at det i dag er et mye tettere samspill mellom ulike programområder i rammeprogrammet enn det som har vært tilfellet tidligere. En annen viktig tendens er at den politiske utviklingen reflekteres mye raskere i utlysninger i EU.

Kommentarer fra porteføljestyret til det internasjonale samarbeidet:

- Vi må se våre aktiviteter i sammenheng med EU. EU er ledende både når det gjelder innretting i missions og satsingsnivåer. Godt inngrep i EU-prosjektene er viktig, siden resultatene fra disse legger grunnlag for politikken, både på energi- og transportsiden.
- Det ble reist spørsmål om budsjettmodellene og porteføljestyrenes rolle. Administrasjonen svarte at når det gjelder CETP, er det porteføljestyrene som beslutter hvor mye midler som skal settes av. Foreløpig har vi foreslått et nivå tilsvarende det vi har hatt i ERA-Net etc fram til nå; dette kan bli endret avhengig av hvor relevante utlysningene blir. I CETP deltar Norge på linje med medlemslandene, mens når det gjelder satsingen på missions, er det foreløpig ikke klart hvilken rolle Norge vil ha.
- Det ble vist til at erfaringer fra EU-prosjekter viser at de er veldig målrettede og gir lite rom for friere forskning. For norske aktører, vil deltakelse ofte være mest relevant på områder der vi allerede er veldig gode. Fra administrasjonen ble det tilføyd at den banebrytende forskningen i stor grad skjer i pilar 1 og at prosjekter i denne pilaren kan være grunnlag for søknader om prosjekter pilar 2.
- En positiv erfaring fra EU-prosjekter er at nettverket som etableres er nyttig og viktig. Nettverket blir etablert allerede under søknadsskrivingen. Det ble pekt på at Forskningsrådet fortsatt må gi bistand til søknadsarbeidet.

Administrasjonen informerte om prosess for videre arbeid med planen. Det vil nå være ulike høringsrunder med eksterne aktører og planen skal vedtas av porteføljestyret i løpet av våren 2022 og av Styret sommeren 2022.

Vedtak: *Porteføljestyret ba administrasjonen arbeide med et revidert utkast til porteføljeplan for energi, transport og lavutslipp i tråd med planen beskrevet over og med utgangspunkt i de innsendte innspillene og synspunkter som fremkom i møtet.*

Sak PSENERGI 49/21 Investeringsplan delportefølje by

Administrasjonen innledet om investeringsplan for delportefølje by. Innsatsen er konsentrert om EU-partnerskapet Driving Urban Transition (DUT). Forskningsrådets definisjon av by er vid, og fremover er det behov for både å se på definisjonen og på hva Forskningsrådet har som mål å oppnå med satsingen. Administrasjonen vil forberede en slik diskusjon og komme tilbake til dette på et senere møte.

Vedtak: *Porteføljestyret ba administrasjonen revidere prioriteringer og utlysingsplaner for energi og lavutslipp i tråd med de forslag som kom frem i møtet.*

Sak PSENERGI 50/21 Investeringsplan delportefølje energi og lavutslipp

Administrasjonen innledet om investeringsplan for delportefølje energi og lavutslipp og de strukturelle og tematiske prioriteringene i planen. Det foreslås store utlysninger av IPN og KSP-K som er åpne for alle tema i delporteføljeplanen for miljøvennlig energi. Det er definert tre tematiske prioriteringer. Det er videre øremerket finansiering til utvalgte temaområder for utlysning av KSP-S og FP. Det foreslås deltakelse i følgende to fellesutlysninger: Arealer under press og økonomi for grønn omstilling. I planen er det satt av faste beløp til fellesutlysningene, ved å delta i disse utlysningene gir porteføljestyret fra seg beslutningsmyndighet til et annet porteføljestyre. På de andre områdene er det satt opp budsjettrammer.

Porteføljestyret hadde følgende kommentarer til forslag til investeringsplan:

- Logikken i planen er god, og den henger godt sammen med diskusjoner av tidligere utkast til porteføljeplan og investeringsplan.
- Historikken og hvilke endringer som gjøres fra år til år ble etterspurt. Administrasjonen setter opp en oversikt over dette. Av hensyn til søkere er det i flere år lagt vekt på å ha en stabil profil og god forutsigbarhet i rammene. Som et resultat av økninger i budsjettet og føringer knyttet til disse, har IPN og KSP-K fått en noe høyere ramme.
- Fordelingen mellom KSP-K og IPN ble diskutert. Styret har tidligere vedtatt at 40 % av porteføljen skal være industristyrte (IPN). For å sikre denne fordelingen må det overbookes noe på IPN, siden det er flere innvilgete IPN-er enn KSP-K-er som ikke blir realisert. Fordelingen i forslaget til investeringsplan ble vedtatt, men porteføljestyret ba administrasjonen om å komme tilbake med mer informasjon om tallgrunnlaget for nivået på overbookingen av IPN.
- Porteføljestyret ba også om en oversikt over hvilke budsjettmessige føringer som kommer fra departementene.
- Temaer som ble nevnt i forbindelse med satsingen på hydrogen var:
 - Sluttbrukersiden og virkemidler for å øke bruken av hydrogen
 - Forretningsmodeller.
 - CO₂-fangst fra industriutslipp.

Vedtak: Porteføljestyret ba administrasjonen revidere prioriteringer og utlysningsplaner for energi og lavutslipp i tråd med de forslag som kom frem i møtet.

Sak PSENERGI 51/21 Investeringsplan delportefølje transport

Administrasjonen innledet om investeringsplan for delportefølje transport. For 2022, lyser Transport 2025 ut mindre enn finansieringen fra departementet skulle tilsi, dette skyldes tidligere overfinansiering som har ført til at programmet nå har negative avsetninger. Endelig budsjett kan bli justert.

Porteføljestyret hadde følgende kommentarer til forslag til investeringsplanen:

- Det offentliges rolle innenfor transport er viktig, og det er positivt at IPO er tatt inn i planen.
- Det er ønskelig at godstransport kommer med i utlysningene i 2023.
- I tillegg til pandemien som har hatt stor betydning, er det viktig å vite at dette er en sektor i stor endring, blant annet knyttet til rolle og ansvarsdeling mellom offentlig og privat sektor.

Vedtak: Porteføljestyret ber administrasjonen revidere prioriteringer og utlysningsplaner for energi og lavutslipp i tråd med de forslag som kom frem i møtet.

Sak PSENERGI 52/21 Eventuelt

Det var ingen saker under eventuelt.

Sak PSENERGI 53/21 Godkjenning av vedtaksprotokoll

Etablert prosess for godkjenning av protokoll videreføres.

Vedtak: Prosess for godkjenning og signering av protokoll ble vedtatt.